

5

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

2020 yil

2020 yil "25" 08

Ro'yxatga olindi: № BD 5120100

2020 yil "25" 08

TIL TA'LIMIDA AKT

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar
Ta'lim sohalari:	120000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishlari:	5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari) 5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (sharq mumtoz tillari) 5120200 – Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari) 5120700 – Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik (sharq tillari) 5611500 – Gid hamrohligi va tarjimonlik faoliyati (sharq tillari)

Toshkent-2020

Handwritten signature or initials in blue ink.

8.	Fan / modul uchun ma'sullar: R.Mamajanov - TDSHU, "Matematika va AT" kafedra dosenti, t.f.n. D. Mirraximova - TDSHU, "Matematika va AT" kafedra o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: A.X.Nishanov - TATU, "Axborot texnologiyalarining dasturiy ta'minoti" kafedra professori., t.f.d. X.Xamidov - TDSHU, "Tarjimon nazariyasi" kafedra mudiri., PhD.

Fan/modul kodi GIT114		O'quv yili 2020-2021	semestr 1,2	ECTS - kreditlar 2-2	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2-2	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Til ta'limida AKT		60	60	120
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni zamonaviy axborot texnologiyalari asoslari bilan tanishtirish, axborot texnologiyalarining imkoniyatlari mohiyatini tushuntirish va ularni tahlil qila olish, iqtisodiy masalalarni matematik modelini qurish, axborot jarayonlarini modellash, axborot tizimini modellash va ish faoliyati jarayonida amaliy qo'llay olishga, til ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va dasturiy paketlardan foydalanish hamda, mantiqiy va abstrakt fikrlash, matematik taffakkurini shakllantirish va rivojlantirish, o'zining fikr – mulohaza, xulosalarini asosli tarzda bayon etish ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat. Fanni vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tilshunoslikda qo'llanilishi, tilshunoslikda tarjimon dasturlaridan amalda foydalanish, mutaxassislik bo'yicha qo'yilgan masalalarni yechishda ularning mantiqiy modelini qurish, zarur dasturiy vositalarni to'g'ri tanlash, olingan bilimlari asosida qo'yilgan masalalarni yecha olish orqali etarlicha ko'nikmalariga ega bo'lishini ta'minlashdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-modul. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellash" 1-mavzu. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellash" fanining predmeti va vazifalari. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti. Kompyuter va mobil qurilmalarning vazifalari. Axborot texnologiyalari komponentlari. Ma'lumotlarga ishlov berish axborot texnologiyasi. Boshqaruv axborot texnologiyalari. Raqamli axborotlar. Raqamli axborotlarni qayta ishlash. 2-mavzu. Modellash. Modellash tushunchalari, tizimi				

modellashtirish. Axborot jarayonlarini modellashtirish. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashtirish va kontseptual modelni ishlab chiqish. Axborot modellashtirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish. 3-mavzu. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari. Axborot ta'minoti. Axborot tizimining apparat va dasturiy ta'minotlari. Dasturiy ta'minotning matematik, xuquqiy va tashkiliy taminoti. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari. Axborot, axborot turlari, axborotlarni qayta ishlash. Fayllar ustida turli amallar bajarish, fayllarni hotirada joylashuvi, tartiblash, saqlash, defragmentatsiyalash, arxivlash. 4-mavzu. Internet. Internet global kompyuter tarmog'i. Internet xizmat turlari. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari. Kompyuter tarmoqlari va protokollari. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari. Internetda axborotlarni maxsus qidiruv tizimi dasturlari va ularni ishlashi. Milliy axborot qidiruv tizimi. Kompyuter va mobil qurilmalarini internetda ishlashini ta'minlash. Kompyuter tarmoqlarida manzil tushunchasi. Ma'lumotlarni uzatish va qabul qilish. Kompyuter tarmoqlarining apparat va dasturiy ta'minoti. Mijoz-server texnologiyasi.. 5-mavzu. Multimediyali taqdimotlar yaratish texnologiyasi. Taqdimotlar yaratishning dasturiy vositalari. Multimediali videotaqdimotlar yaratish. 3D texnologiyasi. Videotaqdimotlarni qayta ishlash. Animatsiyali roliklar yaratish va qayta ishlash. 2-modul. "Til ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari" 6-mavzu. Lingvistika va til. Axborot va axborot kommunikatsiya texnologiyalari. Lingvistikada axborot va axborot kommunikatsiya texnologiyalarining apparat va dasturiy ta'minoti. Lingvistikani o'rganishda axborot texnologiyalarining qo'llanilish sohalari. 7-mavzu. Kompyuter lingvistikasi fanining yuzaga kelish asoslari. Kompyuter lingvistikasi va matematik lingvistika. Kompyuter lingvistikasi fanining tekshirish obyekti, maqsad va vazifalari. Kompyuter lingvistikasida modellashtirish.. 8-mavzu. Avtomatik tarjima yo'nalishi. Lingvistik axborot tushunchasi, uning turlari va xususiyatlari. Tillarni kompyuter orqali organish. 9-mavzu. Lingvistikani o'rganishda matn protsessorlari va elektron jadval bilan ishlash. Makros yaratish. Lingvistik kompyuter dasturlarini takomillashtirish yo'llari. Tilshunoslikda tarjimon va konvertor dasturlar	
--	--

4. Щипицина Л.Ю. "Информационные технологии в лингвистике" учебное . пособие / Л.Ю. Щипицина. — М. Наука, 2018. — 128 стр. Qo'shimcha adabiyotlar 5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: Sharq, 2019. 6. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. – T.: " O'zbekiston", 2017. – 104 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T.: " O'zbekiston", 2016. – 56 b. 8. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - T.: " O'zbekiston", 2017. – 48 b. 9. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanov xalqimiz bilan quramiz. - T.: " O'zbekiston", 2017. – 488 b. 10. Шарова Г.В., Романенко М.Г., Топчиев И.Н. Методы исследования и моделирования информационных процессов и технологий: лабораторный практикум. - Ставрополь : СКФУ, 2016. - 241 с. 11. А.С.Акопов Компьютерное моделирование. Учебное пособие. М.:2019. -389 стр. 12. Г.Е.Кедровой Информатика для гуманитариев. Учебник и практикум для академического бакалавриата. Москва. Юрайт. 2016.- 439 стр. Axborot manbalari 13. www.lingvistika.uz – tilshunoslik sayti. 14. www.natlib.uz – A.Navoiy nomidagi O'zMB. 15. Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.	7. Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2020 yil "29" 08 dagi 4 - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020 yil "29" 08 dagi 452 - sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.
---	--

	46. Multimediyali taqdimotlar yaratish texnologiyasi. 47. Taqdimotlar yaratish dasturiy vositalari. 48. Multimedia texnologiyasini turizmga qo'llash asoslari 49. Lingvistikani o'rganishda matn protsessorlari va elektron jadval bilan ishlash. 50. Lingvistik kompyuter dasturlarini takomillashtirish yo'llari. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va multimedia taqdimotlar qilish tavsiya etiladi.
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • Kompyuterning apparat va dasturiy taminotlaridan foydalana olish va tilshunoslikda avtomatik tarjima dasturlari <i>haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • Office paketlari bilan ishlashni bilishi va mantiqiy amallarni qo'llay olishni, mantiqiy fikrlashni va masalalarni modelini qurish va kompyuter dasturlaridan amalda foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • Tilshunoslikda atamalar bazasidan foydalanishni va tjimon dasturi bazasiga yangi atamalarni kirita olish hamda foydalanish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak.</i>
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • amaliy mashg'ulot (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil fikr yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish (amaliy topshiriqlarni, amaliy mashg'ulot o'qituvchisiga topshirish) yakuniy nazorat bo'yicha test topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. B.Williams, S. Sawyer Using Information Technology: a practical introductino to computers and communacations McGraw Hill Education (India) Private Limited; 6 edition. 606 pt. 2011. 2. Шарпова Г. В., Топчиев И. Н. Методы исследования и моделирования информационных процессов и технологий: учебное пособие. [Электронный ресурс] - Ставрополь: СКФУ, 2016. – 180 с. 3. A.Rahimov «Kompyuter lingvistikasi asoslari». O'quv qo'llanma, «Akademnashr» nashriyoti, 2011-yil.

10-mavzu. Tilshunoslikda ma'lumotlar bazasi. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari va ular bilan ishlash texnologiyalari. Mazkur o'rganilayotgan tilning ma'lumotlar bazasini yaratish. III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar <u>((Laboratoriya ishlari), (Seminar mashg'ulotlari), (Kurs ishi), (Mustaqil ta'lim) o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi)</u> Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1-modul. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellashtirish". 1. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Raqamli axborotlar. Raqamli axborotlarni qayta ishlash. 2. Modellashtirish. Modellashtirish tushunchalari, tizimni modellashtirish. Axborot jarayonlarini modellashtirish. 3. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati. 4. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashtirish va kontseptual modelni ishlab chiqish. 5. Axborot modellashtirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish. 6. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari. 7. Axborot ta'minoti. Amaliy va tizimli dasturiy ta'minotlar. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari. 8. Kompyuter (sistemani) ishlashini nazorat qiluvchi dasturlar. Kerish Doctor (KD). Tizimli dasturiy (Windows 7) ta'minotni (fleshka, DVD disk) yordamida o'rnatish. 9. Internet xizmat turlari. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari. Kompyuter tarmoqlari va protokollari. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari. 10. Multimediyali taqdimotlar yaratish texnologiyasi. Taqdimotlar yaratish dasturiy vositalari. 2-modul. "Til ta'limida AKT". 11. Lingvistikada axborot kommunikatsiya texnologiyalari. Lingvistikani o'rganishda axborot texnologiyalarining qo'llanilish sohalari. 12. Kompyuter lingvistikasi fanining mazmun – mohiyati. tillarni kompyuter orqali o'rgatish. Kompyuter lingvistikasi fanining yuzaga kelish asoslari. 13. Model tushunchasining mohiyati. Kompyuter lingvistikasida modellashtirish. Modellashtirish va uning tilga tatbiqi.

14. Avtomatik tarjima yo'nalishi tarixi. Tarjimon dasturlar. Avtomatik tarjima yo'nalishining zamonaviy holati va istiqboli.
15. Tillarning shakllanishi va rivojlanishi. Kompyuter lingvistikasi haqida tushuncha. Kompyuter lingvistikasi va uning asosiy yo'nalishlari.
16. Kompyuter lingvistikasiga oid nazariy va amaliy tadqiqotlar. Lingvistik programmalar va ularning yo'nalishlari.
17. Zamonaviy gipermatn texnologiyasi. Gipermatn texnologiyasi asoslari. Veb-sahifa yaratish dasturiy vositalari.
18. Lingvistikani o'rganishda matn protsessorlari va elektron jadval bilan ishlash. Makros yaratish.
19. Lingvistik kompyuter dasturlarini takomillashtirish - yo'llari. Tilshunoslikda tarjimon va konvertor dasturlar.
20. Tilshunoslikda lingvistik ma'lumotlar bazasini yaratish.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-modul. "Axborot jarayoni va tizimlarini modellashtirish".

1. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti.
2. Kompyuter va mobil qurilmalarning vazifalari. Axborot texnologiyalari komponentlari. Ma'lumotlarga ishlov berish axborot texnologiyasi.
3. Boshqaruv axborot texnologiyalari. Turizm masalalarida qarorlar qabul qilish axborot texnologiyalari.
4. Modellashtirish. Modellashtirish tushunchalari, tizimni modellashtirish.
5. Axborot jarayonlarini modellashtirish.
6. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli.
7. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati.
8. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli.
9. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashtirish va kontseptual modelni ishlab chiqish.
10. Axborot modellashtirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish.
11. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi.
12. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari.

13. Axborot tizimining apparat va dasturiy ta'minotlari.
14. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minotlarining vazifalari.
15. Dasturiy ta'minotning matematik, xuquqiy va tashkiliy taminoti.
16. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari.
17. Axborot, axborot turlari, axborotlarni qayta ishlash.
18. Fayllar ustida turli amallar bajarish, fayllarni hotirada joylashuvi, tartiblash, saqlash, defragmentatsiyalash, arxivlash.
19. Internet. Internet global kompyuter tarmog'i. Internet xizmat turlari.
20. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari.
21. Kompyuter tarmoqlari va protokollari.
22. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari.
23. Internetda axborotlarni maxsus qidiruv tizimi dasturlari va ularni ishlashi.
24. Milliy axborot qidiruv tizimi.
25. Kompyuter va mobil qurilmalarini internetda ishlashini ta'minlash.

2-modul. "Til ta'limida AKT"

26. Lingvistikada axborot kommunikatsiya texnologiyalari.
27. Lingvistikada axborot va axborot kommunikatsiya texnologiyalarining apparat va dasturiy ta'minoti.
28. Lingvistikani o'rganishda axborot texnologiyalarining qo'llanilish sohalari.
29. Kompyuter lingvistikasi fanining mazmun - mohiyati.
30. Tillarni kompyuter orqali o'rgatish.
31. Kompyuter lingvistikasi fanining yuzaga kelish asoslari.
32. Kompyuter lingvistikasi va matematik lingvistika.
33. Model tushunchasining mohiyati. Kompyuter lingvistikasida modellashtirish.
34. Modellashtirish va uning tilga tatbiqi.
35. Modellashtirishning pragmatik jihatlari va kamchiliklari.
36. Kompyuter lingvistikasida analogiya metodi.
37. Avtomatik tarjima yo'nalishi tarixi.
38. Tarjimon dasturlar.
39. Avtomatik tarjima yo'nalishining zamonaviy holati va istiqboli.
40. Lingvistik axborot tushunchasi, uning turlari va xususiyatlari.
41. Tillarni kompyuter orqali o'rganish.
42. Kompyuter lingvistikasida avtomatik tarjima yo'nalishi
43. Tillarning shakllanishi va rivojlanishi.
44. Zamonaviy gipermatn texnologiyasi. Gipermatn texnologiyasi asoslari.
45. Veb-sahifa yaratish dasturiy vositalari. Veb-sahifani Internetda joylashtirish texnologiyasi.